

ZAIMKI

So besede, s katerimi posredno poimenujemo bitja, stvari, njihove lastnosti. Uporabljamo jih namesto samostalnikov (učitelj - on/kdo), pridevnikov (sestrin - njen/čigav) ali prislovov (zvečer - takrat/kdaj).

VPRAŠALNI ZAIMKI so besede, s katerimi sprašujemo:

- po človeku → KDO
- po živali, rastlini, stvari ali pojmu → KAJ
- po lastnosti → KAKŠEN/ -A/ -O
- po vrsti → KATERI/ -A/ -O
- po svojini → ČIGAV/ -A/ -O
- po količini → KOLIKO
- po kraju → KJE
- po izboru → OD KOD
- po cilju → KAM
- po času → KDAJ
- po pogostnosti → KOLIKOKRAT
- po načinu → KAKO
- po vzroku → ZAKAJ
- po namenu → ČEMU

(sestrin plašč - njen plašč).

LASTNIK	SVOJILNI ZAIMEK
jaz	MOJ
ti	TVOJ
on	NJEGOV
ona	NJEN
midva / medve / midve	NAJIN
vidva / vedve / vidve	VAJIN
onadva / onedve / onidve	NJUN
mi / me	NAŠ
vi / ve	VAŠ
oni / one	NJIHOV

OSEBNI ZAIMKI

POVRATNO OSEBNI ZAIMEK:	SEBE, SE
POVRATNO SVOJILNI ZAIMEK:	SVOJ/ -A/ -O

SVOJILNI ZAIMEK stoji namesto svojilnega pridevnika

SAMOSTALNIŠKA BESEDA

Poimenuje bitja, stvari, pojme. Delimo jo na:

- samostalnik (deček, mesto)
- samostalniški zaimek (kdo, nekdo, nihče)
- posamostaljeni pridevnik (Čajkovski, Krško)

MOŠKE SKLANJATVE

1. moška

končnica v rod. ed.: -a
∅
(avtobus)

3. moška

končnica v rod. ed.: -
(RTV, EKG)

2. moška

končnica v rod. ed.: -e
(pismo, noša)

ŽENSKE SKLANJATVE

1. ženska

končnica v rod. ed.: -e
∅
(lipa)

3. ženska

končnica v rod. ed.: -
(Beti, Ines)

2. ženska

končnica v rod. ed.: -i
(perut)

~~SREDNJE SKLANJATVE~~

navadna srednja

končnica v rod. ed.: -a
ega
(mesto)

posebna srednja

končnica v rod. ed.: -
(Krško)

GLAGOLI

So besede, s katerimi poimenujemo dejanje, stanje, dogajanje,... (pišem, sedim, rastem,...).

DVE OBLIKI

OSEBNA

(določimo osebo, število,
(pisati)
čas, naklon,...)
(pisat)

NEOSEBNA

-nedoločnik
-namenilnik

GLAGOLSKI NAKLON

POVEDNI

(sem povedal)

VELELNI

(povej)

POGOJNI

(bi povedal)

PREDLOG

Je beseda, s katero izražamo razna razmerja:
-prostorsko (v šoli, iz šole)
-časovno (pred tekmo, po tekmi)

ŠTEVNIKI

GLAVNI
Koliko?
(tri)

VRSTILNI
Kateri?
(tretji)

ZAPIS ŠTEVNIKOV

S ŠTEVILKO

glavni
-brez pike
skupaj

vrstilni
-s piko

Z BESEDO

glavni
-do sto in

vrstilni
-

stotice skupaj
-milijone narazen

3465 → tri tisoč štiristo petinšestdeset
3465 → tritisočštiristopetinšestdeseti

POVED

Začne se z veliko začetnico in konča s piko, vprašajem ali klicajem.

ENOSTAVČNA

ima eno osebno
glagolsko obliko (povedek):
(povedkov):

Pišem pesmi.
čas.

VEČSTAVČNA

ima več osebnih
glagolskih oblik

Pišem pesmi, ko imam

STAVEK je sestavljen iz stavčnih členov:

-povedek
-osebek
-predmet
-prislovno določilo

PREGLEDNICA STAVČNIH ČLENOV

Sravčni členi	Grafične oznake	Krajšave	Pomeni	Vprašalnice	Primeri
povedek	~	pov.	dejanje, stanje, potek	kaj se dogaja	<i>Poslušam.</i>
osebek	-	os.	vršilec dejanja, nosilec stanja	kdo - kaj	<i>Lenka pometa.</i>
predmet	=	pred.	kar/kogar osebkovo dejanje prizadeva	koga - česa komu - čemu koga - kaj o kom - o čem s kom - s čim	Pijem <u>sok</u> .
prislovna določila		p. d.	izražajo okoliščine		
kraja		p. d. k.	kraj	kam, kje, kod	<i>Sedim v kuhinji.</i>
časa		p. d. č.	čas	kdaj, koliko časa	<i>Zaspim ob 21h.</i>
načina		p. d. n.	način	kako, na kakšen način	<i>Govori hitro.</i>
vzroka		p. d. v.	vzrok	zakaj	<i>Zaradi dežja je spolzko.</i>

8. RAZRED

NEUMETNOSTNO BESEDILO

Glede na TRAJANJE DEJANJA oz. na GLAGOLSKI
VID so glagoli

DOVRŠNI NEDOVRŠNI

VRSTI

(poimenujejo dejanje z
omejenim trajanjem
npr.: pridelati, spregovoriti)
govoriti)

(poimenujejo dejanje z
neomejenim trajanjem
npr.: pridelovati,

Slovenščina
spraševanje

stavka

del glavnega

npr. Kupi sok, če

boš

žejna.)

SESTAVA STAVČNEGA ČLENA

iz ene
polnopomenske
besede

iz več
polnopomenskih
besed

goli stavčni člen

zloženi stavčni člen

iz
enakovrednih
besed

iz
neenakovredni
h besed

priredno
zloženi
stavčni člen

podredno
zloženi stavčni
člen

PODREDNO ZLOŽENA POVED

GLAVNI STAVEK

(npr. Kupi sok, če boš žejna.)
en

ODVISNI STAVEK

(dopolnjuje samo

ODVISNIKI

OSEBKOV ODVISNIK dopolnjuje povedek glavnega stavka s podatkom o vršilcu njegovega dejanja.
Vprašalnica: kdo/kaj + povedek glavnega stavka.

Kdor je pogumen, naj zapleše prvi.
OSEBKOV ODVISNIK GLAVNI STAVEK

Kdo naj zapleše prvi?

PREDMETNI ODVISNIK dopolnjuje povedek glavnega stavka s podatkom o vsebini njegovega dejanja ali o tem, komu/čemu je dejanje namenjeno... zato je zanj več vprašalic, npr. koga/kaj + povedek glavnega stavka, koga/česa + povedek glavnega stavka, komu/čemu + povedek glavnega stavka...

Obljubila si mi, da mi boš pomagala.
GLAVNI STAVEK PREDMETNI ODVISNIK

Kaj si mi obljubila?

KRAJEVNI ODVISNIK dopolnjuje povedek iz glavnega stavka s podatkom o kraju njegovega dejanja.
Vprašalnica: kam/kje/kod... + povedek glavnega stavka.

Šla je tja, kamor si je že dolgo želela.
GLAVNI STAVEK KRAJEVNI ODVISNIK

Kam je šla?

ČASOVNI ODVISNIK dopolnjuje povedek iz glavnega stavka s podatkom o času njegovega dejanja.
Vprašalnica: kdaj + povedek glavnega stavka.

Kadar imam čas, berem knjigo.
ČASOVNI ODVISNIK GLAVNI STAVEK

Kdaj berem knjigo?

NAČINOVNI ODVISNIK dopolnjuje povedek iz glavnega stavka s podatkom o načinu njegovega dejanja.
Vprašalnica: kako + povedek glavnega stavka.

Odšla je, ne da bi se poslovila.
GLAVNI STAVEK NAČINOVNI ODVISNIK

Kako je odšla?

VZROČNI ODVISNIK dopolnjuje povedek iz glavnega stavka s podatkom o vzroku njegovega dejanja.

Vprašalnica: zakaj + povedek glavnega stavka.

Ker je bil bolan, je ostal doma.

VZROČNI ODVISNIK GLAVNI STAVEK

Zakaj je ostal doma?

NAMERNI ODVISNIK dopolnjuje povedek iz glavnega stavka s podatkom o namenu njegovega dejanja.

Vprašalnici: čemu/s kakšnim namenom + pov. gl. stavka.

Uči se, da bi znal.

GLAVNI STAVEK NAMERNI ODVISNIK

S kakšnim namenom se uči?

POGOJNI ODVISNIK dopolnjuje povedek iz glavnega stavka s podatkom o pogoju njegovega dejanja.

Vprašalnica: pod katerim pogojem + pov. gl. stavka.

Če bi sijalo sonce, bi odšel v hribe.

POGOJNI ODVISNIK GLAVNI STAVEK

Pod katerim pogojem bi odšel v hribe?

DOPUSTNI ODVISNIK dopolnjuje povedek iz glavnega stavka s podatkom o kljubovanju oviri njegovega dejanja.

Vprašalnica: kljub čemu + povedek glavnega stavka.

Kljub poslušanju, si ni ničesar zapomnil.

DOPUSTNI ODVISNIK GLAVNI STAVEK

Kljub čemu si ni ničesar zapomnil?

PRILASTKOV ODVISNIK ne dopolnjuje povedka iz glavnega stavka, temveč katero drugo besedo v glavnem stavku.

Vprašalnice: kateri/kakšen/koliko/čigav + ustrezna beseda iz glavnega stavka.

Zemljo grejejo žarki, ki jih oddaja sonce.

GLAVNI STAVEK

PRILASTKOV ODVISNIK

Kateri žarki?

PREGLEDNICA ODVISNIKOV

Ime odvisnika	Podčrtovanje	Krajšave	Vprašalnica	Vezniške besede
Osebkov	-	os. odv.	Kdo ali Kaj?	kdor, kar, kdo, ali, da, kako,...
Predmetni	=	predm. odv.	Koga ali česa? Komu ali čemu? Koga ali kaj? Pri kom ali pri čem? S kom ali s čim?	kogar, kar, da, ali, kaj, kod, če,...
Krajevni		kr. odv.	Kam, kje kod?	kjer, kamor, koder, odkoder, do koder,...
Časovni		čas. odv.	Kdaj, do kdaj?	ko, kadar, dokler, kar, od kdaj, medtem ko,...
Načinovni		nač. odv.	Kako, na kakšen način?	ne da, kakor, kakor da, da, ko da,...
Vzročni		vzr. odv.	Zakaj?	ker, ko, ki,...
Namerni		nam. odv.	Čemu, s kakšnim namenom?	da, da bi,...
Pogojni		pog. odv.	Pod katerim pogojem?	če, aki, ko, da,...
Dopustni		dop. odv.	Kljub čemu?	čeprav, četudi,...

Prilastkov	..	pril. odv.	Kakšen, kateri, čigav?	ki, kateri, da, kaj, kam, kot, kakor,...
------------	----	------------	---------------------------	---

OPIS POSTOPKA

Koraki/faze so naštetih v pravilnem časovnem zapovrstju. Glagoli so v sedanjiku, in sicer v obliki 3. ali 1. osebo množine (npr. *pražijo/prajimo*) ali 2. osebo ednine (npr. *pražiš*); lahko so tudi v velelniku (npr. *praži/prajite*) – tako besedilo imenujemo navodilo za delo. Pred naštevanjem korakov/faz postopka so pogosto navedeni pripomočki za delo (npr. sestavine, orodje,...).

VEZNIKI

So besede, ki povezujejo stavke (npr. Pojdi k tabli *in* mi prinesi kredo) in besede (npr. ravnatelj *in* učitelji) ter izražajo logična razmerja (npr. vzrok, posledico, pogoj, ...).

Pred veznikom, ki povezuje stavka, po navadi stoji vejica (npr. Poravnaj torbo, *da* se ne bo kdo spotaknil). Znotraj večbesednih veznikov vejice ne pišemo (npr. *Medtem ko* je Peter pisal, je Ana malicala).

VEJICA

Kadar kaj naštevamo v stolpcih, lahko napišemo na koncu vsake enote vejico ali pa je ne napišemo. Če

vejice napišemo, moramo za zadnjo enoto napisati piko. Če naštevamo daljše enote (npr. povedi), lahko namesto vejice napišemo podpičje.

POSEBNA RABA VEJICE

Mmm, kako je okusno!	Kako je okusno, mmm!
Tilen, pridi h kosilu.	Pridi h kosilu, Tilen.
Ne, tega ti ne bom povedal!	Tega ti ne bom povedal, ne!

Zbudi se, Matjaž, lepo vreme kliče!

9. RAZRED

ČLENKI

So besede, s katerimi izražamo svojo sodbo (že, še,...).

MEDMETI

So besede, s katerimi izražamo razpoloženje ali posnemamo glasove (oh, jav,...).

BESEDNA DRUŽINA

Hiša, hiška, hišnica – besede z istim korenem spadajo v isto besedno družino.

SOPOMENSKE POVEDI

TVORNE/AKTIVNE

npr. Maja je plačala položnico.

(v osebku je izražen vršilec dejanja - v povedku je osebna glagolska oblika)

NETVORNE

npr. Položnica je bila plačana.

(v osebku ni izražen vršilec dejanja, ker se sporočevalcu ne zdi pomemben ali ga ne želi razkriti - v povedku sta osebna glagolska oblika glagola biti in deležnik glagola na -n/-t)

- pri zloženkah (100-odstoten, C-vitamin); med kratico in črko
- nestično pa med osebnim imenom in vzdevkom (Karel Destovnik - Kajuh)

POMIŠLJAJ

- je daljša črtica
- nestično se uporablja namesto vejice, pri izpustu glagola, zamolku,...
- nestično se uporablja tudi pri naštevanju
- stično pa zgolj kot predlog od-do (112-113)

VEZAJ

- stični se uporablja med deli zložene besede, ki so bili včasih povezani z in (poljsko-ruski slovar);

PRIREDJA

Vrsta priredja	Vezniki	Vejica
vezalno	in, ter, pa	ne pišemo
stopnjevalno	niti - niti, ne - ne, ne samo - ampak tudi	ja in ne
ločno	ali - ali	ne pišemo
protivno	a, pa, toda, vendar, ampak, temveč	pišemo
vzročno	saj, kajti, zakaj, sicer	pišemo
pojasnjevalno	in sicer, to je	pišemo
sklepalno ali posledično	torej, zato, zatorej, tako, tedaj	pišemo